

Barrault, el gos del teatre

"Per aquell 'crever de faim', per aquella glaçada nit de la Comédie que he somiat tantes vegades; per aquells Paravents que sí que vaig veure; per aquella nit a l'Odéon ocupat, per la veu del mim Baptiste, tan desitjada; pel lladruc del gos de l'Atelier, per tot això i per moltes altres coses, moltes gràcies Jean-Louis Barrault. Que descansis en pau."

Ha mort Jean-Louis Barrault. Tenia 83 anys i era l'últim fill del famós Cartel (Dullin, Jouvet, Baty i Pitouëff) de 1927. Feia ja uns anys que s'havia retirat dels escenaris i, a molta gent, la notícia de la mort els deu haver sobtat: ja l'hi feien, mort. Durant una pila d'anys va ser una figura molt popular, juntament amb la seva dona, l'actriu Madeleine Renault, que encara és viva: 91 anys! La parella Renault-Barrault –així s'anomenava la seva companyia teatral– va ser per als francesos el que per als britànics la parella Olivier-Vivien Leigh, o per als catalans la parella Vila-Daví. Com la Comédie, com Jouvet, van ser els ambaixadors del teatre francès, de la cultura francesa, arreu del món. Eren, és clar, altres temps.

De la seva generació tan sols queda en actiu Jean Marais, tres anys més jove que Barrault. La resta són tots morts: Étienne Decroux, Jean Vilar, Raymond Rouleau, Roger Blin, Pierre Brasseur... La carrera de Barrault es pot resumir en mitja dotzena d'escenes, com una peça de teatre. Avui en vull recordar tres, o quatre. La primera se situa a principi del 1931, al despatx del director del teatre de l'Atelier de París. El jove Barrault, vint anys, és entrevistat per Charles Dullin. El diàleg, més o menys, és el següent:

Dullin: *Vous voulez faire du Theatre?*

Barrault: *Oui, monsieur.*

Dullin: *Avez-vous des moyens d'existence?*

Barrault: *Non, monsieur.*

Dullin restà silenciós, es mirà el jove Barrault i li digué que estava disposat a acceptar-lo com a alumne de la seva escola, gratuïtament: *"Mais, surtout n'en dites rien. Personne ne voudrait payer"*, afegí el mestre. Aquell mateix any, el 8 de setembre, l'aniversari de Barrault, el jove actor debutava al teatre de l'Atelier fent de criat a *Volpone*. El seu sou era de 15 francs per funció, que no sempre li pagaven.

Barrault dormia al teatre, dalt l'escenari, al llit de Volpone, un llit de teatre, un llit de metre quaranta de llargada que li anava petit i l'obligava a dormir arrupit com un gos. El gos del teatre.

Escena segona. París, Comédie Française, nit del 23 de novembre del 1943. En plena ocupació nazi, Barrault estrena *Les souliers de satin*, de Paul Claudel. Acte de resistència envers l'enemic, que volia, exigia una altra cosa. Acte de resistència envers l'enemic: la poesia, la llengua encisadora de Claudel –el darrer gran clàssic i alhora el primer revolucionari del teatre francès d'aquest segle– aconseguix que la Comédie semblés per una nit la boîte d'en Rick, en Rick de *Casablanca*, quan l'orquestra enceta la Marse-

lesa. A la sala la temperatura era de dos graus sota zero. Al final de la funció, el públic arrenca a plorar d'alegria mentre es posa a picar de peus (era la nova manera d'aplaudir: les mans les tenien sota les mantes que havien dut de casa). Un crític francès, col·laboracionista, enrabiat, s'exclama: *"La vache! Il a gagné!"*, referint-se a Claudel, a Barrault, a De Gaulle, a Godot, o a la mare que els va parir.

Escena tercera. París, 1966. Théâtre de France (actual teatre de l'Odéon-Théâtre de l'Europe, el teatre del nostre Lluïset). Barrault, director del teatre, estrena *Les Paravents* de Jean Genet, en una posta en escena de Roger Blin. Un escamot del grup Occident, de l'extrema dreta, colpeja els espectadors que surten del teatre davant la indiferència de les forces de l'ordre (Papon, personatge tèrbol, acusat de col·laborar amb els alemanys durant l'ocupació nazi, és prefecte de París). A l'Assemblea demanen la destitució de Barrault i la retirada de l'obra. Malraux, ministre de Cultura, que ha nomenat Barrault, defensa el seu amic. *Les Paravents*, una peça polèmica sobre la guerra d'Algèria, restarà en cartell.

Escena quarta. Théâtre de l'Odéon-Théâtre de France, la nit del 16 al 17 de maig de 1968. Els estudiants han ocupat el teatre. Se celebra una de les seves més espectaculars assemblees. Parla Cohn-Bendit: *"Malraux, la culture bourgeoise, le Théâtre de France, Barrault, tout le monde y passe: tout cela fini! zéro! annulé! supprimé! occis!"* Barrault s'aixeca i respon: *"Soit! Barrault est mort, mais il reste devant vous un être vivant, alors, qu'allons-nous faire?"* L'endemà, a la primera plana dels diaris vàrem llegir: *"Barrault est mort"*. Malraux –i De Gaulle– s'empenyien. Baptiste, el mim Baptiste Debureau (el personatge que Barrault interpretà a *Les Enfants du paradis*, el mític film de Carné) havia parlat. El gos que dormia al llit de Volpone havia bordat. El director del Théâtre de France, amb el cor dividit entre la seva joventut lleugerament àcrata i la seva responsabilitat de director d'un teatre d'estat, s'havia ficat de peus a la galleda. El mes de juliol, un breu comunicat del ministre de Cultura francès li va fer saber que era destituït; *Barrault est mort*.

Per aquell "crever de faim", per aquella glaçada nit de la Comédie que he somiat tantes vegades; per aquells *Paravents* que sí que vaig veure; per aquella nit a l'Odéon ocupat, per la veu del mim Baptiste, tan desitjada; pel lladruc del gos de l'Atelier, per tot això i per moltes altres coses, moltes gràcies Jean-Louis Barrault. Que descansis en pau.

Joan de Sagarra